

Sneg na zlati veji

Igor Škamperle

Škamperletovo delo sodi v antologijo goriške literature. Je hkrati dokument izginulega časa, če imamo v mislih mladostno zagnanost, energijo, zanesenjaštvo, navdušenje nad hribi, plezanje neke generacije. Ob bok udarni navezi »Treh mušketirjev« (Knez, Karo, Jeglič), postavlja »Postojnsko četvorko« (Mezgec, Biščak, Škamperle, Fabjan), ki ju sicer ne moremo linearno primerjati, a je slednja s svojim psihogramom in vzponi nedvomno pustila močno sled na slovenski plezalski sceni. *Sneg na zlati veji* je hkrati več od goriške literature, v kateri se ujmeta popolna pripovedna forma in bogata plezalska izkušnja. Fabulativni okvir zgodbe združuje pisca, trubadurja, filozofa, literata z visoko postavljeno letvico v slogu, kot tudi plezalca, uživača, raziskovalca, častilca narave in sveta, ki išče izzive in smisel na izviru vesolja. To je čas neke generacije, njihova dejanja in vrednote.

Pisatelj nas spočetka odkrito popelje skozi družbeno-politični melanž onkraj državne meje, sredi sedemdesetih let (dvojezičnega in večkulturnega) napetega sistema na Tržaškem, kjer razgrinja zavedne slovenske družine, njihov domorodni odnos do slovenskega jezika, naroda in kulture, hkrati pa glavnega protagonista kasneje postavi v kontekst ukaželjnega prišleka v »matično« slovensko sredino (internat v Postojni), kjer ga novo življenje, tudi grobo in neupravičeno, pahne v stigmatiziran okvir tedanjega tržaškega fašističnega miljeja.

Avtobiografija in deloma fikcija je veličastna hvalnica mladosti in nebrzdano pulzirajoče energije, hkrati je tudi elegija izštevanja časa, pogumnih in tveganih dejanj. Pisatelj v komentarju k prenovljeni izdaji (izvirna izdaja leta 1992, Založništvo tržaškega tiska) poudari filozofsko-zgodovinski in literarnomitski pomen naslova *Sneg na zlati veji*, ki ga v Eneidi omenja pesnik Vergil in nam »kot prispodoba omogoča vpogled v skrivnost bivanja«.

Škamperle ostaja zvest svojemu pogledu, kanonu (in) ali molitvi, hkrati pa kot filozof, analitik, profesor (podobno kot v romanu *Kraljeva hči*, izid leta 1997) zavestno prestopa okvire racionalnega in kot alkimist, iskalec kamna modrosti, vstopa v polja presežnega, mističnega. S svojo iskrivo in jasno pripovedno močjo proces postopnega dozorevanja osebnosti in njene zavesti blagoglasno in z vrhunskim slogom kot setev preliva na bralca. Doživetje gora na podoben način kot C. G. Jung v *Rdeči knjigi* razvija kot proces individuacije ... V tem smislu niza skrbno izbrane vzpone v domačih gorah, v Paklenici, Dolomitih, ameriških Yosemiteh, v steni južnoameriške Aconcague in naposled v himalajski Annapurni.

Njegov poglavitni navdihovalec in sogovornik so gore in želja, »da bi v njih izrazil in s tem ustvaril smisel svojega bivanja«. Himalajski svet vanj vstopa na drug, duhovni način, tako da se je »njegova duša spremenila in drugače gleda na svet«. Na ta način se zave tudi »lastne majhnosti in hkrati svobode, ki jo prinaša čut brezmejnih širjav in njihova praznina«.

Južna stena Aconcague mu šepeta in »od vsepovsod vrši, a svet se na vse strani zliva v praznino, v jezero na vrhu gore, ki je črta z nebom. Potrebuje človek res toliko gluhe samote za srečo?«.

Kot o metafori duhovne rasti se med drugim sprašuje o smislu gora in skozi dialoge sklene: »Ima ga. Odpira nam novo obzorje, v katerega bomo prišli z vzponom nanjo.« ... In spet drugje sklene: »Gora spremeni človeka.«

»Kako dobro je včasih priti na vrh, da na svet gledaš navzdol. Boljši človek postajaš. Predrzne ideje so ostale nekje spodaj, utapljuje se z mračinami, tam, kjer so prej zevali prepadi. Tu ostanejo le še stvari same, tiho položene naokrog. Vaza prečudnih oblik: rišem črte in kroge in v dotiku blazinic se približujeta dva svetova, zemlje in neba; ali pa si le ti otrok njiju obeh?«

Sneg na zlati veji je poklon čisti (in nevarni) igri in magični privlačnosti gora. Avtor priznava, da je »alpinizem hotel živeti scela, od zaprisežene klasike, baročnega preigravanja in rokokojske lahkotnosti do modernih preizkusov, in iskal novih poti, kot bi se duh, ki je prehajal vame iz neznanih globin, moral izraziti prav v tem početju«. Prepriča nas, da mu je to uspelo!

Bralec bo knjigo po prvem branju ponovno vzel v roke, bržda ne toliko zaradi pomenljive faktografije nekega obdobja, tem bolj zaradi simbolne in duhovne razsežnosti svobode, ki jih reševanje ugank tistega (čeprav samoupravno socialističnega) časa in prostora, spretno in prepričljivo niza od prve do zadnje strani. Roman prepleta tudi ljubezensko zgodbo. Avtor se razgali v svoji deviškosti in deškosti, hkrati pa obudi spomin tudi na protagoniste plezanja, ki jih ni več med nami (Nejc, Franček, Pavle, Hipi, Andreja ...) ali na tiste, ki jih je tok časa bodisi oddaljil na (navidezne) periferije življenja bodisi na druge celine.

Tisti, ki smo zbliza ali zdaleč vonjali in okušali plezalski čas Igorja Škamperleta, knjigo sprejemamo malone z obredno naklonjenostjo. Mlajša generacija bralcev, plezalcev ali raziskovalcev »nekoristnega« sveta, bo nemara s pomočjo *Snega na zlati veji* bolje razumela mejnike preteklosti, hkrati pa se bo bržda tudi lažje odločala na križpotjih iskanj lastne sedanjosti.

Miha Lamprecht